

TELEGRAFULU ROMANU.

Nr. 39. ANULU XVII.

Sabiu, in 18/30 Maiu 1869.

Telegrafulu este de done ori pe septemana: joi'a si Dumineca. — Prenumeratiunea se face in Sabiu la espeditiua foiei pe afara la c. r. poste, cu bunii gat'a prin scrisori francate, adreseate catre espeditura. Pretiulu prenumeratiunei pentru Sabiu este pe anu 7. fl. v. a. ear pe o jumetate de anu 3. fl. 50. Pentru celelalte parti ale Transilvaniei si pen-

tru provinciile din Monarchia pe anu anu 8 fl. ora pe o jumetate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. si tiori straine pe anu 12 pe 1/2 anu. 6 fl. v. a.

Inseratele se platescu pentru inteia ora cu 7. cr. sirulu, pentru a doua ora cu 5 1/2 cr. si pentru a treia repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Publicam aici alu doilea actu privitoru la afacerile scolastice din dieces'a gr. or. a Caransebesiului:

Nr. scol. 79/1869.

Ioanu

din indurarea lui Dumnedieu Episcopulu bisericeii resaritene dreptu-maritoria in Eparchia de Dumnedieu scutita a Caransebesiului.

Iubita preotime, scumpii mei invetiatori si elevosiloru crestini!

Daru, binecuventare si pace dela tatalu nostru, carele este in ceriuri!

In legatura cu circulariulu meu din 27 Martiu 1869 nr. scol. 68 ce vi l'amu impartasitu in privintia intocmirei scololoru nostre confessiunale, via a ve tramite acum si alu doilea circulariu provocatu prin gratiosulu rescriptu alu inaltului ministeriu ungurescu regescu de cultu si instructiune publica dia 17 Martiu 1869 nr. pres. 435. Prin acestu rescriptu ministerialu adeva ni se facu impu'tari, ca scolele nostre aru fi pline de scaderi si anume:

1) ca zidurile (casele) de scola in cele mai multe locuri suntu mici, strimte, intunecoase si nesanatose, ba ce este mai multu de pre alocurea stau sa se derime de totu;

2) ca terminulu de 8 luni statoritu prin lege pentru umblarea copiiloru la scola nu se tiene, ci dupa ce se da esamenulu de primavera, cam in lun'a lui Martiu, cercetarea scolei incetza de totu;

3) ca copiii de scola cercetza forte neregulatu scola, si despre acest'a, nu se face aretare nici la judele comunalu, nici la celelalte autoritati comitatense (judele cercualu si comitate);

4) ca afara de o tabela de socotela, si ici colea de tabelele de parete pentru cetire, scolele nu au alte mijloce de invetiamentu (mape geografice, tabele din istoria naturala etc.). Dara scaderile mai mari aru fi, ca din invetiaturile prescri-se prin lege invetiatorii propunu in scola numai o parte forte mica.

Deci iubiti preoti, scumpii mei invetiatori si buniloru mei poporeni, in privintia scaderiloru scololoru nostre confessiunale mai inainte de tote aveti sa sciti, ca legea scolara, ce vi o amu publicatu in parte prin circulariulu meu celu dintaiu dto 27 Martiu 1869 nr. scol. 68 in § 15 alu ei otaresece:

„Ca deca scolele confessiunale nu voru implini conditiunile prescri-se in §§-ii 11, 12 si 13, si prin urmare voru fi cu scaderi, mai intaiu se voru pofii de trei ori diregatoriile bisericeesi ale scololoru confessiunale, ca sa departeze scaderile dela scola, si deca nici dupa aceste trei admonitii scolele confessiunale nu se voru intocmi dupa cerintiele legii, atunci statulu pre langa scola confessiunale va mai infiintia in satu si a dou'a scola pre chiertuie'la comunei, si asiá comun'a in locu de a purta chiertuielele numai ale scolei sele confessiunale va fi silita a mai chiertui si pentru a dou'a scola comunala“.

Asia dara pentru ca sa se pofa departa dela scolele nostre confessiunale tote scaderile de o parte, iera de alt'a, pentru ca nu cum-va din negrigia organeloru nostre scolare, din netramitarea copiiloru la scola, din nepriceperea si crutiarea reu intielasa a purtarei chiertuie'loru scolare din partea comunelor, ca nu cum-va dicu, sa se implinesca amerintiarea legii din §-lu susu citatu 15 si asiá in locu de a chiertui comun'a odata pentru totu-deun'a o sumulitia de baii pentru inzestrarea scolei nostre cu cele de lipsa, ca se fia silita a chiertui pentru doue scoli, avendu fia-care locuitoriu a platit si pentru a dou'a scola 5 la suta dupa darea directa amesuratu §-lui 35 alu desu-citotei

legi; — asiá spre ocolirea tuturoru tristeloru urmari, Consistoriulu diecesanu otaresece:

1. Ca pentru delatnarea scaderiloru, ce se afla la casele de scola, protopresbiterulu locului ca inspectoru districtualu scolariu, acolo unde aceste case nu corespundu scopulu de invetiamentu, si anunitu unde suntu in stare rea si aprupe de a se derima, intunecoase, strimte si umede, — protopresbiterulu sa iasa in respectiv'a comuna, si in impreuna intielegere cu comun'a sa puna la cale, ca catu mai ingraba in privintia casei cei vechi de scola seu sa se delatureze de totu scaderile prin o totala reparatiune, seu sa se faca alta casa de scola dupa cerintiele legii; iera pentru casele de scola, ce se voru zidi de aici incolo, ele sa se zidésca negresitu dupa planulu ministeriului socotindu-se largimea casei scolare de fia-care pruncu cate 8-12 urme cuadrato.

2. Ca atatu protopresbiterulu, catu si directorii locali sa privegheze, ca invetiatorii sa tiena dupa cuprinsulu legii scola in fia-care anu 8 luni intregi.

3. Ca in privintia parintiloru, cari nu-si tramitu de locu copiii la scola, protopresbiterii, preotii, invetiatorii si inspectorii mireni sa-si dea tota silintia a indupleca cu totu felulu de indemnuri morale, si desluciri pre asemenea parinti, ca sa tramita copiii la invetiatura si sa staruiesca, ca sa marga regulatu la scola, si deca nu voru pute cu bun'a sa-i induplece, atunci invetiatorii in intielegere cu directorulu preotiescu si inspectorulu scolaru mirenescu sa asterna la capetulu fia-carei luni la protopresbiterulu locului atatu lipsirele prunciloru din scola, catu si pre parintii acestoru prunci si totu deodata si pre parintii, cari nu-si tramitu de locu copiii la scola. Iera protopresbiterulu impartasindu aceste liste de lipsire si de parinti negligenti si indaratnici la respectivulu jude cercualu sa cera pedepsirea parintiloru provocandu-se in recuisitiunea sea la inaltulu rescriptu ministerialu dto 17 Martiu 1869 nr. pres. 435 si la § 4 alu legii 38 din anulu 1868 esite in caus'a instructiunei publice poporale.

In casu inasa, candu autoritatile civile nu aru tamadu' reulu, protopresbiterii sa faca raportu circumstantialu la Consistoriu.

4. Ca inspectorii districtuali scolari, directorii locali si inspectorii mireni ai scololoru acolo, unde in scola nu suntu tote mijlocele de invetiamentu, ce le cere legea, si anunitu:

- tabel'a de socotitu,
- tabele de parete pentru cetire,
- tabele cu forme geometrice (unghiu, triunghiu, cuadratu, cilindru etc.);
- tabele cu obiecte din istoria naturala (petre, plante si dobitoce), seu cartea intitulata: instructiune intuitiva in chipuri (Anschauungsunterricht in Bildern. Neue Auflage, Prag von F. Tempsky) ce se afla de cumperatu la librariile din Temisior'a;
- mape geografice mai cu sema pentru Ungaria, si unde ierta mijlocele;
- si unu globu alu pamentului; — unde lip-sescu acestea acolo sa staruiesca la judele si juratii satului ca sa le cumpere fara amenare, fiindu ca si asia nu suntu scumpe.

5. Mai incolo protopresbiterii si directorii locali sa staruiesca cu totu adinsulu, ca invetiatorii sa propuna fara scadiementu obiectele de invetiatura cuprinse in circulariulu meu celu dintaiu, si anume:

- invetiatur'a religiunei si a moralei;
- cetirea si scrierea;
- socotela din capu si pre tabla cu cifre pre-

cum si conoscerea mesuriloru si baniloru umblatori in tiara;

- gramatic'a limbei romane;
- enoscintiele cele mai insemnate si trebuinciose din fisica si istoria naturala cu privire la ocupatiunea, cu care se deprende majoritatea parintiloru si cu privire la tienutulu unde locuiescu ei;
- geografi'a si istoria patriei;
- conoscintie practice despre economi'a campului si gradinaritu;
- conoscintie prescurtate despre drepturile si datorintiele cetatieniloru;
- cantarea;
- deprinderi corporali (gimnastic) cu privire la exercitiulu militarescu.

Catra acest'a vi se mai aduce la conoscintia, ca Consistoriulu diecesanu va face pregatirile necesarie, ca dela inceputulu anului scolariu 1869/70 sa se introduca in scolele nostre populare unu planu de invetiamentu nou, care sa corespunda legii susu amintite, ceea ce se va publica inaintea inceperii anului scolariu viitoriu si totu deodata se voru da indrumari si in privintia mijloceloru de invetiamentu, care suntu de a se cumpera, de unde si cu ce pretiu. —

Onorata preotime, scumpiloru invetiatori si iubiteloru comune bisericesci! Dupa sfaturile si indemnurile cele petruandietore scose din vistieria bisericeii si natiunei nostre, ce vi le-amu datu in circulariulu meu din 27 Martiu a. c. acum nu-mi remane alt'a sa ve mai dicu, decatu, ca deca nu ve-ti pune la anima si nu ve-ti implini fia-care la rendulu lui renduielele nostre mai susu petrecute luate pentru delaturarea scaderiloru din scolele nostre, atunci neimplinirea acest'a o ve-ti plati scumpu cu perderea vediei si a dreptului si cu chiertuie'le indoite si intreite, cu care se voru impoverá comunele, pentru care nepasare si nepricepere a intereselor vitali ale vostre, nepotii si stranepotii vostri amariti si impoverati cu indoite sarcini de buna sema nu ve voru multiamí pentru mostenirea ce li-o a-ti lasatu.

Caransebesiu, din siedintia consistoriale scolara tienuta in 1 Martiu 1869. *)

Alu tuturoru de totu binele voitoriu Ioanu Popasu, Episcopu.

Dreptatea preste tote.

Nemtii au proverbialu: „unii nu vedu de arbori multi padurea“. Anevoia va mai fi pututu asla in vre-unu altu periodu mai bogata aplicabilitate acestu proverbii, decatu in periodulu nostru. In vietia politica si in vietia sociale se intempla pre adese-ori de omeni aru dori sa se dea arborii in laturi, ca sa pofa vedé padurea.

Astadi nu ne vomu ocupá specialminte de noi, (romani) pentru ca amu facut'o acest'a destulu de desu si procederea acest'a au servitu de multe ori de pretestu la imputari: ca noi nu aperamu caus'a nationale, pentru ca in locu de a no porni cu espressionii veeminti asupra unguiloru, noi vorbeamu romaniiloru ce se faca, ca d. e. unguirii seu sasii etc. sa nu-si uite de respectarea pretensiuniloru nostre. Tote opiniunile nostre in privintia lucruriloru poli-

*) Acestu circulariu sa se publice de 3 ori in biserica, sa se petreca in protocolulu circularieloru si fia-care invetiatoriu sa-si ia o copia de pre densulu; apoi preotii si invetiatorii sa tramita reversu despre primire, publicare si decopiere la protopresbiteriu, iera protopresbiterii voru ave a asterne aceste reverse fara amenare Venerabilulu nostru Consistoriu.

